Frans Overlaet vertelt verder: De bevrijding

1945. Ik ben de datum vergeten. De Duitsers verdwijnen plots uit alle huizen in onze omgeving die ze ingepalmd hadden. De berichten komen binnen langs de clandestiene radio dat een geheel Duits leger de Schelde overstak langs Breskens om Zeeland en de Antwerpse haven onbruikbaar te maken. Stilte voor de storm? We zitten in 'quarantaine'! Een week niks te horen of te zien. We zijn dus uit onze kelder gekropen en 's avonds aan tafel gaan eten met een kaarsje.
Er klopt iemand aan de deur. We komen kijken wie dat zou kunnen zijn, 's avonds in het donker! In het kaarslicht verschijnt een jonge man in kakiuniform met zijn geweer over zijn schouder en zegt "bon soir"! Een Canadees soldaat op verkenning met een fiets alleen in het "no mans" land! Het is een vreugdevol onthaal! Wat gebabbel en wat inlichtingen worden uitgewisseld over het verdwijnen van alle Duitse soldaten uit onze omgeving… en onze moedige held springt weer op zijn fiets en verdwijnt in de nacht. Ik weet niet of het dezelfde soldaat is die langs de 'Bevrijdingslei "officieel" Heide is binnen gefietst.

Mijn broer en enkele vrienden komen uit hun schuilplaats en vertellen dat drie kennissen (ik ken hun namen niet), uit de Heidestatiestraat een witte armband hebben aangetrokken, een geweer hebben opgevist, en naar het station in Heide zijn gegaan. Daar nemen ze een Duitse soldaat gevangen die is achtergebleven in zijn bunkertje op het perron. De man ziet scheel van de honger. Uit compassie geven ze hem spek met eieren en ze laten hem gaan. Er komt een groepje Duitse soldaten voorbij die onze drie would be "witte brigade-recruten" tegen de muur zetten en doen alsof ze hen gaan fusilleren. Maar dat spek met eieren heeft hun leven gered!
Twee van mijn tienerzusters wagen zich in het "no mans land" tot in Heide (1 km!) om er brood te kopen. Ze komen terug met klod roggebrood. We eten dan maar enkele weken aardappelen met verrimpelde appels uit onze tuin.
Een onbekende bende "witte brigade" komt in de Withoeflei – dus in het "no mans" land - een voorpost installeren en een week lang lossen ze nu en dan een schot om de bewoners in hun kot te houden en om zo enkele huizen te kunnen leegplunderen.
Aan het einde van die 14 dagen barst de hel los aan de overkant van de spoorlijn: een tiental zware kanonnen bulderen zo dat ons huis er van davert: de slag om Zeeland is begonnen. De Duitsers die nog Kalmthout, Woensdrecht en Hoogerheide bezetten worden zwaar gebombardeerd. Jan Verbeeck (binnenkort 99 jaar), toen nog een nieuwsgierige jongeman, riskeert zijn hoofd om te zien hoe de Canadezen er tegen de Duitsers vechten… Enkele huizen van Kalmthout worden volledig verwoest.
En dan komt eindelijk een colonne pantserwagens aanrijden op de Kapellensteenweg… waar we allen naar toesnellen om wat chocolade te bemachtigen. Terwijl onze bevrijders naar mijn zusters wuiven en glimlachend, in het Frans met haar op, hen toeroepen: "Chercher la femme!"…
De toren van de Sint Jozefkerk van Heide is niet opgeblazen. Een pater van het Missiehuis is er de dynamiet voorzichtig komen uithalen en de Pastoor De Preter werd er voor gedecoreerd.
Na de slag van Woensdrecht en Hoogerheide neemt mijn broer Aloïs weer terug zijn functie op van leraar. De Duitsers hebben een houten barak achtergelaten naast de meisjesschool. Dat wordt onze nieuwe jongensschool. Mijn broer neemt me mee om alle afval op te ruimen. Op de toekomstige speelplaats ligt in een perfecte rij om de meter een hoopje stront. Waarschijnlijk was dat het openlucht-WC van de Duitse soldaten. Ik zie en hoor mijn broer met een schop elke stronthoop wegscheppen en met een "potverdoeme" in de gracht smijten…
De lessen herbeginnen. Met hevige zon druipt de pek door de reten op onze lessenaar en we maken er balletjes van om naar mekaar te pitsen.

De Engelse soldaten organiseren er voor alle kinderen een vriendelijk feestje met lekkere chocolademelk.
Toen kwamen de V-bommen. We slapen weer allen in de kolenkelder met een dikke plank op de tralies van het keldergat. Een laatste raket slaagt een diepe krater in het bos op de hoek van de Missiehuislaan en de Kapellensteenweg. Aan de rand van de Missiehuislaan had het Engels leger een rij munitieopslagplaatsen geïnstalleerd met korrels kanonpoeder in tubes onder afdaken van gegolfde platen. Wij schrikken allemaal wakker van de knal van die V-2, die doet één voor één die munitiestapels ontploffen. Bij elke knal vliegt de plank van ons keldergat omhoog en we bewonderen de hemel gloedrood vol vuurwerk. Wonderlijk dat geen enkel huis aan de overkant van de Kapellensteenweg zwaar beschadigd werd.
We zijn gelukkig dat na de oorlog enkele straten werden omgedoopt om onze oorlogshelden te gedenken: De “Bevrijdingslei”, de “Beauvoislaan”, de “Max Temmermanlaan”, de “Canadezenlaan”… , én dat later de mooie standbeelden op het plein voor het station in Heide zijn ingehuldigd die de tragische periode van de oorlog tastbaar maken en waar onze vredewensen in brons zijn gegoten.
(bijdrage van Frans Overlaet met foto van de bevrijdingsfeesten in Heide en foto van Maurice Beauvois)

Opvoeding en onderwijs in Heide, de beginjaren.

De nieuwe school werd geopend op 22 september 1930.Een wel ingestudeerd schoolreglement werd opgemaakt. Moeder Emerentiana onderwees met zeer veel ijver en toewijding de kleinen van de 1ste graad, Zuster Hygina de grotere meisjes en de Heer Florimond Gommeren de grotere jongens. De zolang verwachte bewaarklas werd ingericht voor kleintjes van 3 tot 6 jaar. Christelijk onderwijs werd verstrekt volgens de methode Froebel en Montessori. Aanneming der school en toelagen werden aangevraagd en het is een verheugend feit te kunnen vaststellen dat de gemeente Kalmthout onze school heeft aangenomen en dit met terugwerkende kracht vanaf maart 1930. Onze bewaarklassen waren nog niet aangenomen door de staat. Zuster Lucillia en Xaverina deden om de maand klas. Er waren toen 20 bewaarschoolkleintjes. Laten we nu de verheugende bloei van de Sint-Jozefschool nagaan. We hadden dus 3 klassen op onze gemengde lagere school: 1ste graad gemengd, 1 meisjesklas en 1 jongensklas. In 1932 mochten we tot onze voldoening vaststellen dat de drie klassen niet voldoende waren om ieder kind rechtvaardigheid halve te geven wat het toekwam. De vierde klas werd aangevraagd in 1931 echter zonder gunstig gevolg. In 1932 op aanraden van de heer Paul Hanquet, voorzitter van de Centrale Raad, hernieuwden we deze aanvraag. We lukten in ons opzet. De klas van Zuster Hygina werd dan gesplitst. Een leken-onderwijzeres, mejuffer De Groote, werd in dienst aanvaard voor de leerlingen van de 2de graad. Zuster Hygina behield de overige leerlingen van 3de en 4de graad. In 1935 werd Zuster Hygina verplaatst en Zuster Marie Edouarda zou haar hier vervangen. Als overste zou Moeder Julienne Moeder Emerentiana in 1936 vervangen daar deze haar termijn volgens de kerkelijke wet verstreken was. Nog een andere merkwaardigheid van het jaar 1936 is, dat onze school zodanig bloeide dat we aan de splitsing van de gemengde school mochten gaan denken. Op uitdrukkelijk verlangen van Eerwaarde Moeder Severine werden de hiertoe nodige maatregelen getroffen. In november 1936 waren de jongens- en meisjesschool zelfstandig.
1937 brengt een kleine verandering mee voor de verdeling van de klassen. Om aan de 4de graadleerlingen beter het hunne te kunnen geven, zal deze graad een eigen lokaal betrekken. De

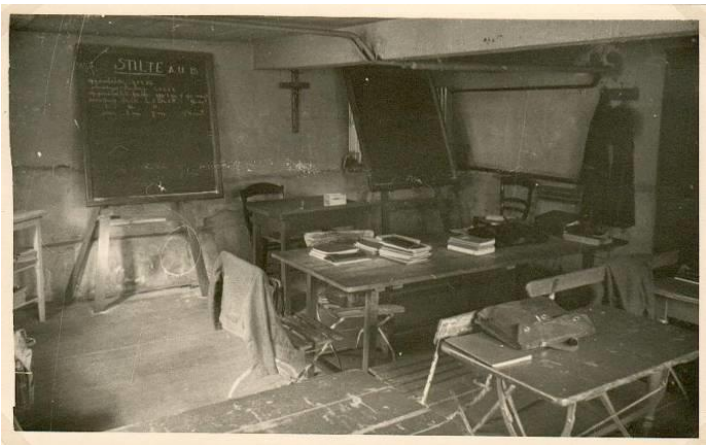

leerlingen van het derde leerjaar zullen overgaan naar de 1ste graad, dus naar de 1ste lagere klas, terwijl het 6de leerjaar bij 4de en 5de leerjaar aansluit. Zo heeft Moeder Julienne dus enkel de leerlingen van de 4de graad. Met Pasen 1939 mag Zuster Adelphie haar lief klasje afstaan aan Mejuffer Peeters Maria en met het groot verlof 1939 neemt Zuster Maria Michelline haar plaats in. Nu komen de vernielende oorlogsjaren aan de beurt. In mei 1940 werden de klassen gesloten en de zusters nemen de vlucht naar Hove op 2de Pinksterdag. Acht dagen nadien zijn ze terug op hun post. Wat zijn huis en school erbarmelijk toegetakeld. Door het springen van de toren van onze prachtige kerk – nog maar 5 jaar oud – is er heel wat pijn en puin teweeg gebracht in deze zo schone gebouwen: kerk, school en klooster weten wat puinen zijn! Onze feestzaal werd weerom herschapen tot noodkerk. Z.E.H. Pastoor die van geen talmen wil weten, wist het zo ver te brengen dat na 8 dagen de goddelijke diensten opnieuw konden doorgaan in de kerk achter de puinen. In juni werden de klassen heropend.
(bijdrage van Eddy Nouws, ere-schoolhoofd Heide)

St. Jacob's Velo-club, de oudste wielerclub van Kalmthout.

Zo'n 10 jaar geleden kwam een vriendelijke dame in het gemeentehuis de goed bewaarde vlag van de St. Jakob's Velo-Club uit 1902 afgeven. Het is een prachtig exemplaar van de oudste wielerclub van Kalmthout en wordt sindsdien goed bewaard in het gemeentelijk archief.
De vlag is een restant uit het vroegere 'Café de la Station' aan het station van Kalmthout. Daar is vandaag eetcafé Antep gevestigd. Wellicht was dit café de thuisbasis van de Wielerclub in het prille begin van de 20ste eeuw. De dame die de vlag kwam afgeven, is de kleindochter van de vroegere uitbaters van het café. Ze vonden de vlag in hun ouderlijk huis.
Veel meer is er voorlopig niet geweten over het bestaan van deze Kalmthoutse wielersportvereniging. Misschien zijn er nog Kalmthoutenaren die er meer over weten ?

Sint-Jakob

Op de voorkant van de vlag is de naam van de club mooi geweven, in een echte perkament-stijl. De heilige St.- Jakob (Jakobus de Meerdere, Santiago) prijkt centraal met zijn staf en de Sint-Jakobsschelp, tussen de purperen heide en boven het geel-rode wapenschild van Kalmthout.
De andere kant van de vlag vermeldt 1902, naast de naam Calmpthout. Dat zal wellicht het jaar van de oprichting geweest zijn. Onderaan staat '1906', of het eindjaar, of het jaartal dat de vlag werd gemaakt. Tussenin prijkt een prachtig gevleugeld fietswiel. De Latijnse spreuk 'Ecce Venio Velociter' betekent vrij vertaald : 'ik ga snel vooruit'.

Kapel

De keuze voor St.- Jakob als patroonheilige is ongetwijfeld het gevolg van de toenmalige Sint-Jakobskapel in de huidige Dorpsstraat, op het groene pleintje achter de Govio. De kapel stond er sinds de 15e eeuw (1488) en werd, in vervallen staat, afgebroken in 1957. De hoop was om de kapel toen herop te bouwen, maar dat kwam er niet van. Als aandenken aan de kapel, maar ook als herinnering aan de eerste stopplaats in ons land voor de pelgrimstochten richting Santiago de Compostella, werd het pleintje in 2009 opnieuw ingericht.

Misschien was het in 1906 een bloeiende wielerclub, maar heeft de Eerste Wereldoorlog enkele jaren later er anders over beslist? Wie zal het weten?

In het boek *'50 jaar wielersport in Kalmthout'* (1929 – 1979) van Michael Lambrechts is er ook geen sprake van de St. Jakob's Velo Club. Wel wordt er kort naar verwezen dat '*lang voor 1929 in Kalmthout een begin van wielerwedstrijden waren ingericht, na goedkeuring door de toenmalige gemeenteraad op 23 april 1910'.* Elk jaar met de kermissen was het in de verschillende wijken een strijd per velo. '*Van en om het Kalmthoutse Noorden tot in de Polderstreek werd er gevlamd met het stalen ros, met afzonderlijk vertrek tegen de chrono.'*

De grote vier

Het bleek de beginperiode van een glorierijke Kalmthoutse wielerperiode, met als absoluut hoogtepunt 'de Grote Vier'. Kalmthoutenaren Jan Meeuwis (Belgisch kampioen cyclo-cross), Frans Dictus (Koning der Kermiskoersen), Louis Duerloo (Kampioen van België, winnaar Ronde Van Vlaanderen) en Albert Hendrickx (als 20-jarige een revelatie in de Ronde van Frankrijk van 1936) maakten furore op de weg en in het veld.

Er was nog geen sprake van Shimano of carbon, er werd dus nog echt stevig gestoempt in die tijd. Met stalen rossen en dikke banden. Nu weten we ook dat al meer dan 100 jaar geleden in Kalmthout duchtig werd gekoerst door de St. Jakob's Velo-Club, fier de vlag achterna …

(bijdrage van burgemeester Lukas Jacobs)

Twee rechtzettingen!

Naar aanleiding van het artikel in ons krantje van 30 april rond de "cinema's" in Kalmthout kregen we de volgende opmerking van Nine Wittebolle:

Het krantje is best de moeite waard om te lezen. Het is erg genieten hoe het in Kalmthout vroeger was. Er is wel een klein foutje in de titel van de film. De titel is: "et Dieu créa la femme", misschien had God inderdaad de vrouw moeten herscheppen (recréa). Een grote dank voor de artikels.

Naar aanleiding van het artikel van Frans Overlaet kregen wij een reactie van aandachtige lezer Hendrik Deman. Frans spreekt van het begraven van de dynamiet in de Kalmthoutse Heide en Hendrik vroeg zich af die dynamiet daar nog stak. Wij gingen te rade bij Jan Franken van de oudheidkundige kring die ons de volgende uitleg gaf:

*De springstoffen werden nadien door de Canadezen opgehaald. In de kroniek van de zusters van Vorselaar wordt zelfs gesproken over **26** manden. De met springstof gevulde toren was door de Duitsers afgesloten. Timmerman Sooi Danckers heeft het slot doorgezaagd en is met 3 man de toren op geklommen om de spits af te breken. Een stuk van de lont en het papier waarin het dynamiet verpakt zat, zijn nog te bezichtigen achteraan in de kerk en ook het doorgezaagde slot is teruggevonden.*

“From “Kemeltoet” in Belgium?

Een verwijzing naar het Kalmthoutse vinden wij in heel wat “Suske en Wiske” albums van Willy Vandersteen terug. Eén van de grappigste uitdrukkingen die gebruikt wordt komt voor in het album “De charmante koffiepot”. Jan Francken schrijft hierover in zijn boek “Willy Vandersteen een leven in Kalmthout” (2007):

Tante Sidonia, Jerom en Suske en Wiske gaan in dit verhaal op zoek naar Lambik en zijn koffiepot.

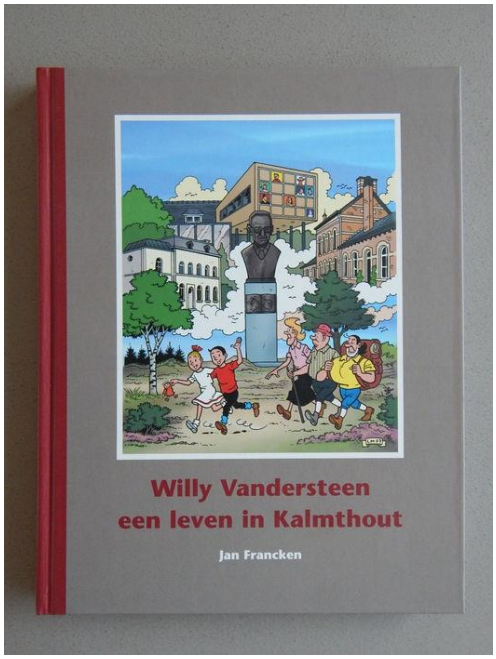

In een bepaalde strook maakt tante Sidonia de opmerking om Lambik en Teut te gaan zoeken op de kermis in KEMELTOET. De benaming Kemeltoet was Willy immers bijgebleven na zijn reis in het verre oosten. Tijdens die reis werden in het gezelschap van een andere Kalmthoutse Maria Rosseels; IJsland, Alaska, Japan, Hong Kong, de Filipijnen, India en Thailand aangedaan. Telkens moest Vandersteen bij de douanebeambten langs om een paspoort en reisformaliteiten voor te leggen. Het was tijdens één van die tussenstops dat een douanier hem vragen stelde over zijn herkomst en verblijf. Zo vroeg deze ook of hij afkomstig was “from Kemeltoet in Belgium”. Vandersteen moest daar hartelijk om lachen en heeft deze grappige situatie later verwerkt in het album “de charmante koffiepot.”

(eigen bijdrage met tekst uit het boek van Jan Francken)

Zwavel of stuifmeel van de dennen!

Toen ik deze middag (2 mei) mijn dagelijkse wandeling maakte zag ik het gele goedje weer verschijnen rondom de plassen in de Heide en schoot mij opeens een verhaal te binnen. Begin de jaren ’80 werd ik als wijkagent in Heide geroepen naar een adres in de Max Temmermanlaan. Een

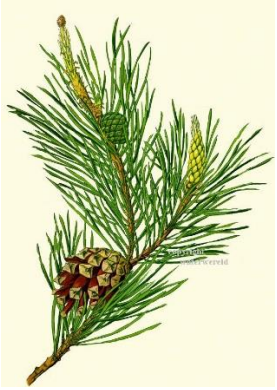

bewoner die er pas was komen wonen wilde klacht neerleggen tegen een chemisch bedrijf in de haven van Antwerpen. Ik ging ter plaatse. Mijnheer X, een jonge ingenieur beweerde bij hoog en laag dat chemisch bedrijf X zwavel had geloosd. Hij beweerde dat dit niet de eerste maal was en hij wilde uitdrukkelijk een klacht neerleggen tegen dat bedrijf. Als Kalmthoutenaar wist ik natuurlijk beter, ik probeerde de man te overtuigen dat dit geen zwavel was maar stuifmeel van de dennen. De man had er geen oor naar en beweerde het zelfs te ruiken. Van milieupolitie was er uiteraard nog geen sprake laat staan dat wij materiaal hadden voor het nemen van een staal. Er werd dan maar een confituur-pot genomen en wat water met dat goedje ingeschept. Ik noteerde de klacht goed wetende dat dit “kosten op het sterfhuis” waren. Hij ging het staal de volgende dag mee naar het werk nemen en het daar in het labo onderzoeken. Kort nadat ik mijn dienst daags nadien had aangevat kreeg ik al een oproep van de brave man. Hij verontschuldigde zich voor de overlast!

(eigen inbreng)

De “10 geboden” in corona-tijden

Bovenal blijf in uw kot – nies niet ijdel, hoest noch snot – heilig steeds het zeepje smeren – handen geven zult gij weren – kus niet en geef ook geen kiss – doe nooit was onhygiënisch is – vlucht het knuffelen en bevliegen – ook het aaien en het wiegen – wees steeds kuis in uw gedachte – dus ook als ’t kriebelt, moet je wachten.

(ingezonden door Eddy De Block, Heidestatiestraat)

Foto uit archief Stan Wagemans

(foto van Hotel De Zwaan, was gebouwd op de hoek van de Heidestatiestraat en de Leopoldstraat. Later kwam op deze plaats de supermarkt VANHULLE met bijhorende parking, nu staat daar het bankgebouw van ING.)

Na meer dan 40 jaar: geen straatfeesten in 2020!

Deze opstelling zullen we dit jaar niet zien. Meer dan 40 jaar waren de Straatfeesten met de bijhorende Pinkstermarkt een begrip in Kalmthout. Zowat iedere Kalmthoutenaar kent dit en bracht er ongetwijfeld één of meerdere malen een bezoek. 2020 zal de geschiedenis ingaan als een jaar zonder Straatfeesten.
Ook het Wielerkampioenschap van Kalmthout wat op 24 mei op het programma stond en de Hoevefeesten moeten een jaartje passen. We gaan dit alles toch wel een beetje missen!

Heide vertelt is een tijdelijke uitgave

Redactie: Louis van den Buijs
vandenbuijslouis@gmail.com
0477/22.24.81